

Sygn. akt II Ca 736/16

POSTANOWIENIE

Dnia 10 listopada 2016 r.

Sąd Okręgowy w Świdnicy II Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie następującym:

Przewodniczący: SSO Aleksandra Żurawska

Sędziowie: SO Maciej Ejsmont

SO Agnieszka Terpiłowska

Protokolant: Alicja Marciniak

po rozpoznaniu w dniu 10 listopada 2016 r. w Świdnicy

na rozprawie

sprawy z wniosku **W. B.**

przy udziale **E. P., W. S. i M. H.**

o zmianę stwierdzenia nabycia spadku po T. B.

na skutek apelacji wnioskodawcy

od postanowienia Sądu Rejonowego w Kłodzku

z dnia 16 czerwca 2016 r., sygn. akt I Ns 450/16

postanawia:

oddalić apelację.

(...)

Sygn. akt II Ca 736/16

UZASADNIENIE

Zaskarżonym postanowieniem z dnia 16 czerwca 2016 r., Sąd Rejonowy oddalił wniosek W. B. o zmianę stwierdzenia nabycia spadku po T. B..

Sąd Rejonowy ustalił następujący stan faktyczny:

Prawomocnym postanowieniem o sygn. akt I Ns 1662/12 z dnia 5 kwietnia 2013 r. Sąd Rejonowy w Kłodzku stwierdził, że spadek po T. B. zmarłym w dniu 5 października 2001 r. w B. nabyła na podstawie ustawy jego żona H. B. oraz jego dzieci E. P., W. B. oraz T. W., każde po 1 / 4 części. T. W. zmarła w dniu 19 sierpnia 2012 r. Spadek po niej nabyły po 1/2 części bratanica M. H. oraz wnuczka bratanicy W. S.. Spadkodawca przed śmiercią sporządził pisemne oświadczenie o zrzeczeniu się 1/2 części gospodarstwa rolnego na syna – wnioskodawcę W. B.. W toku postępowania przed Sądem w sprawie o sygn. akt I Ns 1662/12, z wniosku W. B. o stwierdzenie nabycia spadku po T. B. i H. B., wnioskodawca W. B. przedstawił, jako testament T. B., kopię ww. dokumentu, zawierającego oświadczenie spadkodawcy. Spadkodawca

T. B. za życia wspominał, że chce przekazać gospodarstwo synowi W. B.. Po śmierci T. B., jego znajomi J. Ł., J. S. i H. H. złożyli swoje podpisy na ww. oświadczeniu T. B.. Nie byli oni obecni przy sporządzaniu tego dokumentu. Osoby te podpisały przedmiotowe oświadczenie T. B., bo wierzyły, że zostało ono podpisane przez T. B.. Słyszały też, jak spadkodawca wspominał, że chce przekazać swoje gospodarstwo synowi.

Mając na uwadze tak ustalony stan faktyczny, Sąd Rejonowy oddalił wniosek. Sąd pierwszej instancji, przytaczając art. 679 § 1-3 kpc zważył, że z jego treści wynika jednoznacznie ściśle powiązanie uprawnienia żądania zmiany postanowienia z podstawą, która nie mogła być powołana przez zainteresowanego w poprzednim postępowaniu, w którym brał udział. Strona wnosząca o zmianę postanowienia spadkowego, powinna wykazać, że powołane przez nią fakty i dowody, które mają uzasadniać żądanie zmiany, pozostawały poza jej dostępem podczas poprzedniego postępowania, przy uwzględnieniu, że chodzi o obiektywną możliwość ich powołania. Uczestnik postępowania spadkowego może żądać zmiany prawomocnego postanowienia stwierdzającego nabycie spadku, jeśli wykaże podstawę uzasadniającą zmianę oraz dowiedzie, że podstawa ta nie mogła być podniesiona w czasie uprzedniego postępowania. Celem ograniczenia w zakresie wymaganych podstaw żądania i terminu w stosunku do osób uczestniczących w pierwszym postępowaniu jest to, by uczestnik poprzedniego postępowania nie mógł się domagać zmiany postanowienia na podstawie, którą mógł poprzednio powołać. Ograniczenie to traktuje się jako prekluzję uprawnienia. Jest ono podyktowane potrzebą ochrony stabilności stwierdzonego prawomocnym orzeczeniem porządku dziedziczenia. Z tego też względu oraz z uwagi na wyjątkowy charakter uregulowania zawartego w art. 679 kpc przepis ten, w ocenie Sądu, powinien podlegać wykładni ścisłej, gdyż dopuszczenie możliwości zmiany prawomocnego postanowienia powinno być ograniczone, zwłaszcza, gdy z wnioskiem występuje osoba, która była uczestnikiem wcześniejszego postępowania. Sąd Rejonowy wskazał, że w toku postępowania o stwierdzenie nabycia spadku po T. B., wnioskodawca miał wiedzę o „testamencie” ojca. Jego kopię przedłożył Sądowi, rozpoznającemu sprawę. Z zapewnienia spadkowego wnioskodawcy, złożonego w niniejszej sprawie, wynikało jednoznacznie, że „o tym testamencie” dowiedział się w trakcie przeprowadzki do S., „to było z pięć lat temu”, przed zainicjowaniem postępowania spadkowego. Wówczas to znalazł oryginał dokumentu, wbrew temu, co wskazał we wniosku. Brak było zatem przesłanek, zdaniem Sądu, do uwzględnienia żądania o zmianę postanowienia stwierdzającego nabycie spadku po T. B., w trybie powołanego przepisu, skoro żądanie to oparte zostało na podstawie, którą wnioskodawca nie tylko mógł, ale powołał w postępowaniu, dotyczącym stwierdzenia nabycia spadku, przedkładając kopię oświadczenia spadkodawcy, jako jego testamentu. Treść postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku, zapadłego w sprawie o sygn. I Ns 1662/12, oraz fakt, że Sąd nie zobowiązał wówczas wnioskodawcy do przedłożenia oryginału testamentu, wskazuje, że nie potraktował przedmiotowego dokumentu, jako testamentu, co uzasadniało nabycie spadku zgodnie z ustawowym porządkiem dziedziczenia. Postanowienie o stwierdzeniu nabycia spadku wnioskodawca mógł w takiej sytuacji kwestionować w drodze apelacji. Aktualnie wzruszenie prawomocnego postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku, w oparciu o powołaną podstawę, nie było możliwe. Okoliczność, że wówczas wnioskodawca żył w zgodzie z sąsiadem, a obecnie istnieje między nimi konflikt, co wpłynęło na zgłoszenie takiego żądania, nie miała dla Sądu znaczenia. Nie znaleziono też przeszkód, aby spadkobiercy T. B. dokonali zgodnego działu spadku, poprzez przyznanie spadkowej nieruchomości na rzecz wnioskodawcy. Niezależnie od tego, Sąd Rejonowy wskazał, że oświadczenie woli spadkodawcy można uznać za testament jedynie wtedy, gdy cechuje się ono wolą testowania. Wola testowania opiera się na świadomości i zamiarze uregulowania losów majątku na czas po swojej śmierci. O istnieniu woli testowania może świadczyć w szczególności zarówno sama treść oświadczenia woli i użyte do jej wyrażenia sformułowania / np. „testament”, „ostatnia wola” /, jak i okoliczności złożenia tego oświadczenia. Brak woli testowania skutkuje tym, że oświadczenie woli nie może być uznane za testament. W rozpoznawanej sprawie – z uwagi na treść – w ocenie Sądu, zachodziły wątpliwości co do charakteru dokumentu sporządzonego przez zmarłego T. B.. Brak bowiem było wyraźnego sformułowania, wskazującego na wolę testowania, tj. uregulowania swoich spraw majątkowych na czas po swojej śmierci. Użycie przez zmarłego zwrotu „zrzekam się” nie świadczyło w żadnym razie o woli testowania, a więc o tym, że składający oświadczenie miał świadomość, że sporządza testament. Z treści testamentu musi zaś jednoznacznie wynikać wola testowania. Wprawdzie o woli testowania może świadczyć nie tylko treść oświadczenia, ale także okoliczności złożenia tego oświadczenia, jednakże oceniono, że tych wnioskodawca nie wykazał. Powołani w sprawie świadkowie nie mieli wiedzy na temat okoliczności złożenia oświadczenia, podpisali to oświadczenie już po śmierci spadkodawcy, na prośbę wnioskodawcy, potwierdzając niejako, że jest oświadczenie spadkodawcy, że złożył

on tam swój podpis, zeznając zarazem, że spadkodawca wspominał, że chce przekazać gospodarstwo synowi. Takie ogólne stwierdzenie nie mogło zastąpić testamentu, które jest czynnością sformalizowaną. Sąd pierwszej instancji wskazał, że przepis art. 941 kc zakazuje rozrządzania majątkiem na wypadek śmierci mocą innej czynności prawnej niż testament, a jeżeli taka nastąpiła to w konsekwencji jest ona bezwzględnie nieważna. Uwzględniając powyższe, Sąd Rejonowy zważył, że pisemne oświadczenie, złożone przez zmarłego T. B., na jakie powołał się wnioskodawca, nie posiada konstytutywnej cechy testamentu, skoro nie zostało ono złożone na wypadek śmierci.

W apelacji od powyższego postanowienia wnioskodawca zarzucił błąd w ustaleniach faktycznych, polegający na przyjęciu, że testament dołączony do akt postępowania był badany w postępowaniu toczącym się pod sygnaturą akt I Ns 1662/12, podczas gdy w rzeczywistości nie był on przedmiotem oceny. W uzasadnieniu skarżący podniósł, że w postępowaniu o stwierdzenie nabycia spadku, wprawdzie uczestnicy wskazali, iż taki testament istniał, niemniej jednak nie był on przedmiotem badania, bowiem nie dysponowano wtedy tym dokumentem. Ponadto, dokument ten spełnia wszystkie wymogi, jakie ustawodawca stawia przed testamentem holograficznym. Jest on sporządzony pismem odrębnym spadkodawcy, zaopatrzone w datę oraz podpis. Mając na uwadze powyższe zarzuty, skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego postanowienia i uwzględnienie wniosku, ewentualnie o jego uchylenie i przekazanie sprawy Sądowi Rejonowemu do ponownego rozpoznania.

Sąd Okręgowy zważył:

Apelacja podlegała oddaleniu.

Sąd Okręgowy podziela ustalenia faktyczne dokonane przez Sąd pierwszej instancji oraz w zasadniczej części zgadza się z rozważaniami prawnymi zawartymi w uzasadnieniu zaskarżonego rozstrzygnięcia. Zgodnie z art. 697 § 1 zd. 2 kpc, dowód, że osoba, która uzyskała stwierdzenie nabycia spadku, nie jest spadkobiercą lub że jej udział w spadku jest inny niż stwierdzony, może być przeprowadzony tylko w postępowaniu o uchylenie lub zmianę stwierdzenia nabycia spadku, z zastosowaniem przepisów niniejszego rozdziału. Natomiast ten kto był uczestnikiem postępowania o stwierdzenie nabycia spadku, może żądać zmiany postanowienia stwierdzającego nabycie spadku, tylko wtedy gdy swoje żądanie opiera na podstawie, której nie mógł wcześniej powołać, a wniosek taki należy złożyć przed upływem roku od dnia, w którym taką możliwość uzyskał. Uchybienie terminowi albo zaniechanie wskazania podstawy uzasadniającej zmianę lub przyczyn niepozwalających przedstawić jej w postępowaniu o stwierdzenie nabycia spadku prowadzić musi do oddalenia wniosku. Mając na uwadze treść tego przepisu, przechodząc bezpośrednio do oceny prawnej wniesionej apelacji, wskazać należy, że skarżący był uczestnikiem postępowania o stwierdzenie nabycia spadku i również w ocenie Sądu Okręgowego nie spełnił żadnej z przesłanek wskazanych w art. 679 § 1 zd. 2 kpc. Przede wszystkim wskazać należy na sprzeczność twierdzeń wnioskodawcy, który w uzasadnieniu wniosku podnosi, że oryginał testamentu odnalazł dopiero po uprawomocnieniu się postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku, w sytuacji, gdy na rozprawie w dniu 2 maja 2016 r. zeznał, że „znalazł go w papierach” około pięciu lat temu, w trakcie przeprowadzki / k. 30 verte /. Gdy zatem sam przyznał, że miało to miejsce znacznie wcześniej, zaś postępowanie o sygn. akt I Ns 1662/12 toczyło się w 2012 r. / wniosek został złożony 30 listopada 2012 r. /, to dysponując już wtedy tym dokumentem, mógł i miał obowiązek przedłożyć go w oryginale. W konsekwencji nie sposób przyjąć, aby stanowiło to podstawę żądania, której nie mógł powołać w poprzednim postępowaniu, a w sytuacji gdy wniosek o zmianę rozstrzygnięcia w przedmiocie stwierdzenia nabycia spadku złożył w lutym 2016 roku, to uczynił to z uchybieniem rocznego terminu wskazanego w ww. przepisie. Odnosząc się natomiast do zarzutu skarżącego, że przedłożony przez niego testament nie był przedmiotem oceny Sądu w postępowaniu o stwierdzenie nabycia spadku, stwierdzić należy, że w utrwalonym i bogatym już orzecznictwie sądowym wyraźnie stwierdzono, że postępowanie określone w tym przepisie nie służy do usunięcia skutków bezczynności lub błędów uczestników postępowania spadkowego, czy też skutków ich nieznanomości prawa, ani nawet błędów sądu w postępowaniu spadkowym / zob. postanowienie SN z 29 kwietnia 2016 r., I CSK 298/15, wyd./el. Lex 2043732; postanowienie SN z 0, grudnia 2012 r., IV CSK 183/12, wyd./el. Lex 1288710 /. Do usuwania tego typu uchybień służy bowiem apelacja od pierwotnego postanowienia, nie zaś ww. nadzwyczajny środek z art. 679 § 1 kpc, którego interpretacja, biorąc po uwagę jego charakter, powinna być ścisła i ograniczona. Celem postępowania o zmianę stwierdzenia nabycia spadku

jest rozpoznanie nowych okoliczności, których z uzasadnionych przyczyn nie można było powołać w poprzednim postępowaniu, przy uwzględnieniu dodatkowych wymogów, wobec osoby, która brała w nim udział.

Z tych względów, Sąd Rejonowy słusznie oddalił wniosek skarżącego, co w konsekwencji skutkowało również koniecznością oddalenia jego apelacji. Jedynie dodatkowo wskazać należy, że wobec powyższych rozważań, zbędnym było odnoszenie się do zarzutów skarżącego w kwestii kwalifikacji dokumentu sporządzonego przez spadkodawcę, jako testamentu holograficznego, w sytuacji, gdy ta okoliczność, wobec braku uczynienia zadość wymogom art. 679 § 1 kpc przez wnioskodawcę, nie miała żadnego wpływu na prawidłowość zaskarżonego rozstrzygnięcia w niniejszej sprawie.

Mając na uwadze powyższe, Sąd Okręgowy na podstawie art. 385 kpc w zw. z art. 13 § 2 kpc, orzekł jak w postanowieniu.

(...)